

Acésta fóia ese
cate 3 cóle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fóia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domni co-
lectorii.

Nr. 24.

Brasiovu 15. Decembre 1869.

Anulu II.

Din cronic'a lui Michailu Cserei. 1661—1711.

(Fine.)

1710. Cronicariulu incepe sí acestu anu cu a-faceri familiare, cu locuirea sa parte in Rosnovu, parte in Brasiovu, trece inse curendu la afaceri publice. Pe atunci vení unu decretu imperatescu, prin care se reinfrená nerusinatele impilari de tíera ale asia numitiloru commissari bellici, carii candu aprovisioná óstea, despoliá infricosiatu pe poporu. Asia de ecsemplu una vita de taiatu, care cumpanea trei centenarie, eí o primea numai intr'unu centenariu, éra pielea sí seulu le luá ei cá presentu. Imperatulu demandá, cá pe langa commissarii bellici nemti se fia sí cate unu inspectoriu dintre ardeleni, pentrucá se aiba cine controlá escessele ostasimeí, éra carnea se se platésca óstei cate duoi bani de 1 *zt.* Asia saracimea fu aparata incaí de una din cele mai grele impilari.

Generalulu comandante Kirchbaum morí in érn'a acestui anu la Sibiiu, unde se reintórsese dela Brasiovu infrantu de morbulu artritei (sioldinei). Acelu generalu tienuse óstea in buna disciplina, inse si „pe domni ii adapá cu frenle in gura“ (adeca precumu si meritá); era omu fórte calugarosu, avea unu frate iesuitu, urá din sufletu confessiunea calvinésca; incepuse a judeca in tíera dupa legile austriace.

In acelasi tempu junele Rabutin, fiulu fostulu generalu, cá vicecolonelu loví cu trup'a sa in capu de nópte asupra fortaretiei Siemleu, pe care o tienea curutii sub comand'a lui Stef. Gyulai si Petru Balog, ii batù reu pe acestia sí ocupa fortarétí'a. Puçinu dupa aceea purcese si generalulu Montecuculi asupra districtulu Cetatei-de-Pétra, unde taiá multi haiduci; aflandu inse despre mórtea lui Kirchbaum, se reintórsa la Sibiiu, unde conduse afacerile pana la denumirea altui generalu comandante.

Cronicariulu insira aici mai multe casuri de mórte in familiile aristocratice, la care pomp'a inmormentarei era nespusu de mare sí impreunata cu mari spese. Gubernatoriulu Georgie Bánffi morise, cumu s'a vedíutu mai susu, pe la capetulu anului 1708 la Sibiiu, ilu ducu inse la Clusiu si ilu astruca acolo abia in Fauru 1710. Stefanu Haller móre in 2. Maiu 1710 si ilu ducu éra cu pompa orientala la St. Pauru. In loculu lui Haller remase presedente alu deputatiunei Stefanu Veselényi, cu care Cserei inca nu e indestulatu, din cauza cà atátu Veselényi, càtu si ne-

vasta-sa era plini de ambitiune. Sigismundu Kornis se face cancelariu la curte in loculu lui Kálnoki, care morise. Asia numit'a functiune de commissariu provinciale inca era infiintata pe acelu tempu, si se pare cà aceea inca era impreunata cu mari venituri, pentrucá se batea dupa ea individi din cele mai mari familii ale tieriei. In fine imperatulu denumí de mare commissariu provinciale pe Gavriilu Iosika.

Intre acestea comitele Steinvile vení cá comandante generalu.

Cronicariulu éra mai enumera ingropatiuni si nunte, descrie inse cevasi mai pe largu cerimoni'a casatoriei comitelui Bartolomeiu Ferrari cu domnisiór'a Agnes, fiic'a repausatulu comite Samuilu Kálnoki. Acelu Ferrari era medicu de casa alu lui Constantinu Brancovanu domnulu Tieriei romanesci. Cununi'a se facù aici in Brasiovu cu mare pompa in casele unde era pe atunci vam'a. Nuntasi chiamati au fostu generalulu Faber, carele venise in loculu lui Wallenstein, mai multi oficiari nemtiesci si femei de ale loru, Toma Cantacusinu, generalu romanescu din Munteni'a, boierii Balénu cu fiu-seu, Rosetu, Georgie Cantacusinu cu soci'a si cu socru-seu, afara de acestia au fostu chiamate si din familiile patriciane sasesci, éra dintre unguri trei din famili'a Nemes, apoi Bernát, Ios. Kálnoki, P. Ianko, insusi cronicariulu Cserei si altii. In alta dí generalulu Faber chiamá pe óspeti la sine, le asternù inse afara la Pórt'a ce se numesce pana in dio'a de astadi a schiailorú, éra sér'a se ecsecutá unu focu artificiosu, de care semena cà ardelenii nu prea vedíusera pana atunci. Dupa acestea Ferrari si óspetii din Munteni'a se reintórsera in patri'a lorú, éra cronicariulu plecá in laintrulu tieriei, pentrucá se 'si védia mosiile depredate, pe care nu le vedíuse de duoi ani. Pre candu se aflá elu la Calu, ii vene denumirea de inspectoriu in trei comitate pre langa regimentele nemtiesci, care se aflá in garnisóna pe la Bistritia, Téc'a, Batesiu. Astadata Cserei lauda multu pe commissarii, pe colonelii sí pe ceilalti oficiari nemtiesci, mai alesu pe colonelulu comite Czernin nu'lu póte lauda de ajunsu.

Pentru acestu anu cronicariulu éra si are se ne spuna cateva minuni infricosiate si spaimantatórie. „Aici la Brasiovu in nóptea pasciloru in beseric'a romanésca din Schiai icón'a restignirei domnului Christosu asudá sudori de sange, éra dupa aceea cateva díle i s'a scursu mereu umediéla dintr'unu ochiu, la care am mersu si eu cá se vedíu.“ In 11. Sept.

spre reversatulul dîlei se audí in biseric'a cea mare din cetate pocnetu sî vuietu infricosiatu cá sî cumu ar dá din tunu; pop'a celu mare si vighietorii de nópte mergêndu acolo n'au vedíutu altuceva, decatu lumina fôrte mare in biseric'a. In Iuniu sî Iuliu se-ceta cumplita. In Septembrie venira din Moldov'a locuste cu miriadele, incatu se intunecá sórele de ele; acelea consummara tóta verdéti'a, éra apoi deasupra Clusíului se batura in aeru omorínduse unele pe altele, incatu coperira loculu pana la oulu pitiorului. In districtulu Fagarasiului una romana bagandu panea in cuptoriu, aluatulu i se prefacù in sange. In Treiscaune la Szent-Lélek s'au aratatu in aeru furnice aripate éراسi in miriade, batenduse intre sine cá duóe tabere. In Clusiu sî la Sibíiu se aratá susu in aeru unu omu tienendu arma in mana. Totu la Clusiu nesce fiintie in forma de fete incongiurara cetatea intre bocete si tiepete infricosiate, éra intr'unu locu din apropiere sierpii si bróscele se muscau cumplitu, incátu si ap'a se inrosí.

Si apoi bunulu cronicariu le crede pe tóte acestea fara neci-una alegere. — Inse mai mare din tóte relele a fostu sî in acestu anu pestilentí'a nu numai intre ómeni, ci sî intre cai, vite cornute, porci sî cani. Cronicariulu voiesce a scí, cà pe la Seghisióra morisera de ciurma duóe mii cincí sute de ómeni, pe la Murasiu-Osiorheiu totu atáti, in scaunulu Odorheíului optusprediece mii, in scaunulu Murasiului totu atáti. Dupa incetarea ciumei din tienuturile numite se incinse din nou pe la Clusiu, unde s'au stinsu pana la patru mii cincí sute locuitori.*) Dela Clusiu una familia grecésca aduse cium'a sî la Sibíiu, din care cauza guberniulu fugí mai antaiu la Císnadía, apoi la Cincu-mare, de acolo la Mediasiu, éra comand'a generala se retrase la Alb'a-Iuli'a. In Sibíiu perira de ciurma numai vreo patru sute locuitori, éra in comitatele Clusíului, Turdei, Cetatiei-de-balta, Albei-Iuliei, scaunulu Ariésiului si in orasiale Turd'a, Trascau, Aiudu, Sicu, Cojocn'a (salinele Clusíului) au perítu multe mii. Totu in acelea tempuri pestilentí'a omorise cumplitu si in Ungari'a si in Poloni'a.

Comitele Steinville venise cá comandante generalu in Iuniu alu acestui anu la Sibíiu, dupace 'si perduse tóta bagagi'a, care i se innecà la Dev'a in Murasiu. Acelu Steinville cunoscea Transilvani'a de mai nainte, pre candu fusese numai colonelu; elu era de origine lotaringu din acelea familii, care fugisera impreuna cu ducele Lotaringiei alungatu de regele Franciei. Steinville era neinsuratu si nu putea suferí neci-una femeia inpregiurulu seu; latinesce sciá puçinu, se ocupá inse multu cu chemi'a si mineralogi'a; éra umanu si neinteresatu, nu primea neci unu daru. adeca ceea ce se numea pe atunci „discretio,” nu suferea neci pe oficiari cá se ia daruri. Se pare in-

*) Acestea cifre in totu casulu semena a fi prea ecsagerate; observamu totusi, cà acesta era alu treilea anu, de candu se incinsese cium'a, prin urmare mortalitatea trebuíu se fia mare.

se, cà rapacitatea unoru coloneli totu nu o putea infrena in casuri de conflicte ce avea ei cu insurgentii curuti, pentrucà de ecs. colonelului Graven remasu acflea inca din dîlele lui Rabutin ii esíse nume de pastoriu de vite, fiinducà pe unde trecea, maná ciurde intregi, pe care apoi le vendea.

In acestu anu Steinville scosese trupele imperatesci in castre pe siesulu dintre Bonçid'a si Jucu. Multe operatiuni militare nu se putea face din caus'a ciumei. Numai lobontii dela Siemleu au esítu asupra curutiloru dela orasielulu Carei, 'iau batutu sî au predatu prin pregiuru; s'au adunatu inse alti curuti pana la trei mii sî au batutu reu pe lobontii dela Siemleu. In acelasi anu Nichita Balic'a sî Vasíiu Negru au facutu in tíera multa stricatiune cu trupele loru, pentrucà „se rapediá cá lupii in capu de nópte asupra sateloru sî le depredá.” Se pare inse cà acéstei clase de capitani ii casíunase mai multu a despoiá pe boieri decátu pe altii, pentrucà cronicariulu spune curatu, cà pe multi nobili ii prentea, omorá sî depredá din tóte pe la casele loru. Intr'aceea lui Rákoczi sî capitaniiloru sei incepù se le mérga fôrte reu in Ungari'a. Pana si Dobriçinulu trimise deputati la Steinville sî se inchinà nemtiului.

Rákoczi vedíenduse strimtoratu, alérge la Poloni'a, unde ia in simbri'a sa trupele regelui Stanislaú, celui alungatu de tiarulu Rusiei, adeca siese mii poloni si una miie svedí sub comand'a lui Potoczki. Cu acea óste se reintórce Rákoczi la Muncaciu, éra de acolo trimite la cetatea Érsekújvár spre a o scapa de blocad'a nemtiésca. Intr'aceea se mai adunara sî vreo patru mii de unguri. Generalulu Haisler trimise inaintea curutiloru numai una miie una suta calareti sub comand'a colonelului Saint-Croix. Dupa un'a batalia crunta, in care la inceputu nemtii suferira greu, in fine cavaleri'a nemtiésca reculegenduse atacà cu tóta furi'a; ungurii o taia la fuga, dupa ei polonii; numai svedii stau neclatiti pana ce pica mai toti. Polonii in fug'a loru depredara cumplitu orasiulu Kecskemét. Generalulu Ulhem, comandante in Petrovaradin trimite sèrbi sî nemti asupra loru, carii lovindu'i in capu de nópte, ucidu preste optu sute din ei. Restulu poloniloru se reintórse in Poloni'a. Alb'a-regala bombardata de nemti cadiù sî ea in Septembrie in potestatea imperatului. Totu asemenea cadiura si orasiale Bartfa, Eperjes, Leuciavi'a (Löcse), Miscoltiu s. a.

In anulu acesta se mai reintórsera multe familii fruntasie, din cate fugisera in Munteni'a de frie'a curutiloru. Intre acestea vedemu familii cá Bánffi, Bethlen, Kemény, Földvári, Sárosi, Gyeröfi, Henter, Boeru, Fogarasi, Kereszturi etc., care tóte petrecusera cu anii in Tíer'a romanésca, éra la reintórcere multe din ele fusera depredate prin curutii ungurení. „Cu astfelíu de iubire au fostu dela inceputu ungurenii catra ardeleni,” inchiaie cronicariulu.

Pe la capetulu acestui anu Cserei face éراسi ecsursiuni istorice prin Europ'a sî Turci'a, éra ajungendu

la Moldov'a spune, că în același an 1710, pe când ianicerii facuseră revoluțiune foarte sângeroasă în Constantinopol și pe când turcii se prepară cumplitu asupra țării Rusiei din cauză a regelui Svetiei, sultanul destronă pe Mavrocordat din Moldov'a, pentru că precum se dădea, acela domnu era foarte aspru, încât până și pe comercianții turci pentru totă bagatelă îi pune la falangă (jugu de pitiore). În fine generalii Montecuculi et Graven și colonelul Acton luă porunca, că se purcedă din Transilvania la Dobrișinu și acolo se se pune la dispozițiunea comitelui Ioan Pálfi, care că generalu avea plenipotentia și porunca dela imperatulu, că totă țărnă se persecute pe curuți, până cându său îi va sfarma, său îi va constringe că se cêra gratia. Asia s'a și întemplat.

1711. Ungurenii adevăca pe lângă ce li se urîse și lor de jugulu curutilor și de cumplitele despoliari și împilari, caror asemenea neci sub nemți n'au suferitu în acea mesura, au început a cunósce, că trupele imperatului pe dî ce merge se totu mai întarescu în Ungari'a, ăra Transilvania este cu totul în potestatea nemților, și comitatele de preste Dunare încă se supuseră, apoi la Dobrișinu stă una armată tare sub comandă a lui Pálfi; — așa ungurenii vedinduse împresurați din toate părțile, începura a se instraina de către Rákoczi. Pricependu această Rákoczi, se retrase de timpuriu ărași în Polonia cu Bercsényi, cu Simionu Forgács, Antonie Eszterházi, Adamu Vay și cu trupele straine pe care le avea cu sine, ăra comandă a preste curuțimea remasa în Ungari'a o depune în mână a lui Alecsandru Károlyi. Acesta fiindu omu foarte vulpenos (viclenu) și practic și voindu ași asigura viitoriulu, începă a tracta pe sub mână cu generalii nemțiesci și mai virtosu cu Ioan Pálfi, ăra pe curuții de sub comandă sa desgustati și de altmăntea preste mesura, începă a-i prepara dăcundule, că după ce Rákoczi și ceilalți auctori ai insurecțiunii s'au retrasu în țera straina și în securitate, ducându cu sinesu avuții mari din țera despoliată, ar fi mare nebună a se mai bate în contra imperatului. Asia curuții se înduplecarea usioru. Károlyi însuși merse la generalul Pálfi în Dobrișinu, unde sidiu trei zile și închiaiera unu armistițiu cu condițiune, că se se adune de ambele părți la orașulu Satu-mare. După acestea Károlyi trimite în Polonia la Rákoczi pentru că se'i spuna, că curuții necidecumu nu mai voiescu a se bate, ci că voiescu a se împaca cu imperatulu; deci Rákoczi se se reintorcea în patria și se vedea de pace. Rákoczi a și venit din Polonia cu pușini de ai sei, au convenitu cu Pálfi la Salonta*), unde au prănditu împreună și au tractatu de pace, încâtu și s'ar fi parutu că lipsesce foarte pușinu până la închiaierea pazei definitive, mai

*) Alții punu această convenire la Văi'a pe 30. Ianuaru 1711, după care Rákoczi în 3. Februaru scrisese la curtea Vienei mai cerendu încă unadata principatulu Transilvaniei pentru sine.

virtosu că-ce insurgentiloru li se asigură și persoanele și averile. Rákoczi înse îndată după aceea și schimbă planulu, se reintorose la Polonia și de acolo scrisese atatu lui Károlyi, cătu și curuțimei, că nu cumva se se împaca cu nemtuulu, pentru că preste pușinu va veni din Polonia cu ajutoriu mare.

Neci Károlyi, neci curuții ceilalți n'au mai ascultatu de poruncile lui Rákoczi, ci adunanduse cu totii la Satu-mare, unde pe lângă I. Pálfi venise dela Vienă și unu consiliariu bellicu anume Ioan Lockerer, se apucara cu totuadinsufu de pertractari pentru închiaierea definitiva a pazei. Plenipotentiele aduse dela imperatulu pentru Pálfi sună așa, că ori ce condițiuni voru fi acelea, pe lângă care se va împaca elu cu curuții, curtea Vienei le va accepta și confirma pe toate. După negociațiuni de câteva săptămâni în fine tractatulu de pace se compuse și se acceptă totu acolo la Satu-mare, „nu așa precum ar fi cerutu binele și ecșistentia sarmanei națiunii unguresci, ci așa precum au voitu generalii nemțiesci, pentru că lui Károlyi pușinu ia pasatu de binele publicu, numai elu se și potta stabili pe celu privatu alu seu.“ Asia suspina Cserei mai înainte de a enumera condițiunile pazei, elu înse uita ceea scrisese mai în susu, ăra mai virtosu batalia cea sângeroasă dela Vadkert (Grădină selbăteca) din 22. Ianuaru 1710 perduta de însuși Franciscu Rákoczi în contra generalilor nemțiesci, după care batalia apoi cetățile și fortărețele unguresci, câte mai tînuseră cu elu până atunci, trecura ună după altă în partea nemților.

Din alte documente istorice se știe, că Alecsandru Károlyi generalulu curutilor încă în 14. Martiu 1711 depusese juramentulu fidelității în mână a lui Ioan Pálfi, generalulu supremu alu lobontiloru. În 4. Aprile Pálfi în conventulu dela Satu-mare propuse punctele de pacificatiune. În 7. Aprile Károlyi scrisese lui Rákoczi în Polonia rogându-lu, că se accepte condițiunile pazei. Rákoczi răspunde din 18. Aprile negativu, amerintandu că ărași vene cu oște. În 17. Aprile imperatulu Iosifu cadindu în versatu, mōre pe neașteptate, mōrtea înse fu tînută în secretu până ce se închiaie pazea. În Aprile 29 punctele pacificatiunii era formulate și acceptate. În 1. Maiu depun juramentulu încă și resturile oștei curutilor, după care li se luă armele că și în 1849 la Siri'a. În 26. Maiu curtea confirmă condițiunile pazei în diece puncte. Cserei enumera acelea condițiuni pe scurtu așa: Gratia lui Rákoczi, dăca o va primi. — Amnestia generală fără neci una ecșepțiune pentru totu curuții. — Confirmarea libertății religiuniloru recepte, (adevăca numai a acelor confesiuni, care era recunoscute prin legea țerei, dară totuși fuseseră persecutate intricosiatu de iesuți și de casă Habsburg). — Restituirea averiloru parintesci la toate veduțele și la totu orfanii curutilor. — Libertate de reintorcere pentru totu cei emigrați în Turci'a, Romani'a și Polonia. — Amnestia și captiviloru bellici. — Reintorcerea pagubei ce aru face unii altora după închiaierea pazei. — Se promite, că

curtea Vienei va confirma punctele acestea. — In punctulu alu n'oualea se asigura respectarea constitutiunilor Ungariei si Transilvaniei, apoi se mai adage, cá de aci inainte lobontii, adeca cei ramas in fidelitate catra cas'a Habsburg se nu cuteze a bajocori pe curuti. — In fine in punctulu alu diecelea se dá libertate, cá staturile se póta substerne napastruirile tierei in diet'a viit'oria.

Cserei este din adenculu sufletului seu neindestulatu cu acestea conditii intru at'ata, in cátu elu tiene, cá pentru asemenea pace nu aru fi trebuitu se péra neci macaru diece unguni, pentrucá ungunii le avea pe t'ote acelea sí mai inainte de revolutiune; éra in cátu pentru Transilvani'a díce densulu, cá „poterea libertatei n'ostre sufletesci si trupesci a fostu Diplom'a, éra acésta neci cá este memorata in pacificatiune. Cu totulu altele au fostu conditiunile de pace inchiaiete cu némtiulu de Boes-kai, de Gavriilu Bethlen sí de Georgie Rákoczi I. Acésta de acuma neci ca merita a se numi pacificatiune, ci numai dare de gratia unguniloru rebeli. „Se potu produce cu ea, cá se se folosésca si posteritatea de dens'a.“

Cserei isi bate jocu cu multa amaratiune de curutii amnestiati, carii venisera a casa dupa datin'a lor, fala g'ola = traista usi'ora, laudanduse cá ei toti sunt nobili, pana ce nemtii incepura ale incinge cu biciulu preste spete; éra pe curutii cáti se facusera din clasa iobagiloru este chiaru infuriatu in catu ii insulta dicéndu, „cá se'si depuna penele si cojoculu de tupu, se imbrace sumanu sí se incalce opinci,“ „asate kapáte,“ „cá bratiarea de auru nu este de nasulu porciloru; cá-ce jupanii iobagi necumu se meríte libertate, ci aru merita mai virtosu tiépa si furci pentru multele lor talcharii.“

Se nu ne prea miramu de acestu limbagiu, in care Cserei isi vérsa veninulu asupra clasei tieraniloru, cá-ce acesta era limbagiulu de t'ote dílele alu aristocratiloru fatia cu tieranii, adesea si cu burgariu, éra Cserei inca éra aristocratu cá si oricare altulu. De altumentrea Cserei preste totu este nacajitu de m'orte din caus'a amnestiei generale, in care s'au coprinsu nu numai luptatorii pentru libertate, ci si toti banditii, assassinii, tetiunarii si toti furii si despoliatorii, carii toti au venitu acasa incarcati de predi, intre care multi isi recunoscea averea propria, fara cá se cuteze a o recere dela ei. De alta parte imperati'a nu despagubí cu nimicu pe credintiosii sei lobonti pentru enormele loru perderi, ba ce e mai multu, cá curutii au trecere mai multa la nemti, decátu lobontii*). „Nebunu va fi acelu ungunu, care va mai cauta de aci inainte m'ortea pentru fidelitatea catra némtiu si care va stá cá se'lu mai prinda si deprede; ci de acuma inainte se traga, se despoie, se predeze si elu, pentrucá celui ce sierbesce dracului, i se platesce cu tortura. Blastemata amnestia,

din caus'a acesteia se perdú pentru totudeaun'a sarman'a Transilvania, de aci incolo inca se va perde din aceeasi cauza pentru totudeauna.“

Alecsandru Károlyi a fostu remuneratu de catra curtea imperatésca pentru rebeliune cu rangu de generalu locotenente de campu, cu domenele dela Satu-mare, Hatvan, Maramurasu si cu cateva din tienu-tulu Iasigiloru, apoi si cu cincidieci de mii centenarie de sare. Minunata promotiune pentru unu generalu de rebeli.

Vorbindu cronicariulu despre Iosifu I. afla, cá acestu monarchu si-a castigatu in cei siese ani ai domniei sale multa lauda si gloria. Iosifu adeca a fostu fórte fericitu in guerele eredité dela tata-seu Leopoldu; pe bavaru ilu umilí si infrená, pe franci ii batú cumplitu in cateva batalii fórte sangeróse, fara cá elu se pérdá vreuna, infranse si pe partit'a lui Rákoczi. In-tr'aceea laud'a cea mai mare se cuvene lui Iosifu I. din causa cá elu, dupa Cserei, pe terenulu religiosu a fostu fórte tolerantu, incátu in acei siese ani „nu a suferitu nicairi persecutiune in imperiulu seu, marcá mai virtosu blastematii de iesuiti neincetatu ilu irritá spre persecutiune si voiá se'lu insiele dicéndu, cá déca va persecuta pe reformati, feti'ora prea-curata ii va dá victoriá in contra toturorú inemiciloru lui. Indata inse ce densulu a repausatu si pre catu tempu frate-seu mai micu Carolu petrecea inca in Spani'a, regimulu cadiendu in manile Eleonorei veduvei repausatului imperatu Leopoldu, iesutii isi si aratara coltii lor, si asia ceea ce asteptasera ei de multu si ceea ce din caus'a imperatului Iosifu nu potea se face, cu concessiunea imperatéssei betrane s'au si apucatu in Ungari'a de persecutiuni indata dupa pacificatiune. In Pap'a, Rimaszombat, Losontiu si in alte locuri atátu in Ungari'a de susu, cátu si in cea de diosu pe unde totudeauna fusesera reformati curati, le rapira bisericile cu forti'a, pe popii reformati si luterani ii alungara din comune, pe comune le constringea cu poterea, cá se tréca la legea papi-stasiésca si nu suferea, cá reformatii pe la orasia si sate se'si tiena sierbitiulu dumnedieescu neci chiaru in case private, ci acestia se vedea constrinsi a esí la campu si acolo fara preotu a canta si a'si face rugatiunile. Renumitulu colegiu dela Patak, pe care Franciscu Rákoczi ilu restaurase in starea cea vechia si frum'osa, iesutii mergendu asupra'i cu trupa nemtiésca armata si aruncandu in sabia pe n'onaspre-diece studenti ilu luara cu forti'a, éra ceilalti studenti sarmani, profesori si preoti fugira. La mai multe alte locuri totu asemenea persecutiuni esecutara*).

Acelea persecutiuni reincepute prin iesuiti cu ne

*) Acestea pasage pe care le aflamu la pag. 459 trebuie se sí-le insemne si romanii fórte bine, pentrucá numai cu ajutoriulu acestui feliu de informatiuni istorice ecsacte se póte explica sí in istori'a eclesiastica romanésca din secolulu trecutú flagrant'a contradicere, care se vede intre unele documente sí intre altele.

*) Adeca tocma cá dupa a. 1849 pana in dio'a de astadi.

mai audita perfidia indata dupa pacificatiune au trebuitu se murga in adeveru forte departe, pentrucã Angli'a si Olandi'a cá poteri protestante au pasitu erasi la midilocu pe cale diplomatica in favorea protestantiloru din Ungari'a.

Dupace cronicariulu spune mai multe despre greutatele cele mari, cu care Carolu VI. fratele lui Iosifu ajunsse la tronul, in fine din punctu religiosu mai obserba si despre acesta la pag. 463 urmatóriele: „In adeveru cá in acestu imperatu se afla tóte virtutile, ci fiindu-cã elu de diece ani isi luã educatiunea in Spani'a, a sbeutu in sine preste mesura zelulu brutalu si ur'a in contra religiunei reformate, si ambla dupa consiliulu iesutiloru, dela carii, deca cumuva Ddieu prin provedinti'a sa miraculósa nu'i va impede, nu potemu spera altu ceva, decãtu numai persecutiune.“

Reintorcunduse la afacerile Transilvaniei Cserei este si dupa pacificatiune forte neindestulatu cu barbarii, din carii se compunea pe atunci guberniulu, seu adeca asia numita deputatiune a tieriei; ómeni lenesi, nepasatori, seu fricosi, interesati si egoisti, carii n'au neci una grija de tíera, ci numai de interesele loru private. Despre aristocrati in genere tiene si elu cá si contempuranulu seu Nicol. Bethlen, cá sunt forte ignoranti si cá abia li se usca balele dela gura, pre candu se si insóra.

In acestu anu 1711 cium'a inca domnea in unele tienuturi ale Transilvaniei; de alta parte lumea era ingrijata inca si din caus'a guerei ruso-turcesci, care pe catuva tempu decursese si in vecin'a Moldova, unde turcii si tatarii au predatu si taiatu pe multi boieri, era cá la dúaspre diece mii de locuitori iau dusu in captivitate din caus'a „nebunei fapte a vodului si a boieriloru carii au trecut in partea muscalilor.“ Bóla de vite, locuste au fostu si in acestu anu, era fiarale selbatece se imultisera intru atata, incãtu pe la munti ursii venea dio'a mare pe la casele ómeniloru. Intru asemenea se imultisera si vulturii forte tare. In 17. Octobre nóptea se simti unu cutremuru infricosiatu. In Ungari'a se numerara din porunc'a palatinului cei morti de ciuma si se afla numerulu loru trei sute diece mii, era alu celoru morti in batalii optudieci si cincii mii. In Transilvani'a inca nu'i numerasera, se luã inse numerulu mortiloru de ciuma la una suta mii, era alu celoru periti in batalii nu se scia de locu.

Cserei acumu era alesu inspectoriu comisariu tocmã de dieta. In acesta calitate fiindu elu in Batesiu unde se afla in statiune la colonelulu comite Czernin, venira acolo intru o dumineca Lad. Teleki, comitele Georgie Bánffi, fiulu gubernatoriului, Franc. Boer si multi oficiari nemtiesci, carii toti se pusera la mésa spre a se ospeta. Colonelulu Czernin provocã pe Cserei cá se ridice pacharu pentru sanetatea óspetiloru. Pe candu era p'acel se se scóle dela mésa, cononulu Georgie Bánffi incepù se díca lui Cserei nesce vorbe scãrnave; dupa acesta urmã un'a din acelea

scene urite si caracteristice, de care mai citiramu in acesta cronica din tempulu, pe candu Cserei era numai junisioru si pagiu pe la betranulu Mich. Teleki, adeca cu unu patrariu de secolu inainte. Cserei, adeca response junelui Bánfi: „Ilustre domnisiorule! te rogu pe marii'a ta, lasa-me in pace, cá eu pe marii'a ta nu te-am vetamatu cu nimicu, ti-am respectatu auctoritatea mariiei tale; din parte'mi eu inca sunt nobilu, asteptu se mi se dea onórea ce mi se cuvene.“ Atunci nebunaticulu domnisioru ii díce in audiulu toturoru: Me c—cu in nobleti'a ta! Atunci Cserei inca'i response: Me c—cu si eu in grafi'a mariiei tale. Bánfi: Mie mi-o dísesi secuiule? omu de nimicu si copilu de curva! Cserei: Mariiei tale tiam disu, omu de nimicu si copilu de curva! — Bánfi: Curva se fia muma ta me! Cserei: Ba mumi'a mariiei tale se fia curva! — In aceste sarira dela mésa nemti si unguni conturbati cu totii, era colonelulu poruncel ostasimeii care se afla de paza, cá se inpusce si pe Bánfi, si pe sierbitorii lui; atunci inse domnisiorulu nu luã lucrulu de gluma, ci se departã in nóptea aceea, era ceilalti boieri cu Ladislau Teleki remanendu pe locu cu oficiarii nemtiesci, beura pana in reversatulul dílei. Coconasiulu Bánfi luandu pe cumnatu-seu Nicolae Veselényi, alergara ambii la comandantele generalu, pe care'lu rugara cá se demande arestarea lui Cserei; comandantele inse luandu informatiune acurata le response, cá Cserei numai se aparase, cá n'are neci o culpa si cá nu merita arestu, era numai pentru amicitia cuiva elu dieu nu va aresta pe Cserei; ci deca Bánfi are ceva in contra lui, se'ln caute cu judecat'a.

(Vede ori-cine, cá unu incidentu cá acesta din tempulu, in care se dícea cá aristocrati'a lupta pentru „libertate,“ este plinu de invetiatura).

1712. In acestu anu cronicariulu isi scóte si famili'a sa din Brasiovu afara la mosiia, isi vede atatu de functiune, cátu si de economía, era cronic'a si-o intrecurma acel cu una cauza privata fara neci una continuare mai departe. G. Baritiu.

C l i o.

(Continuare din Nr. 23).

Despre rescóla lui Horia.

Dn. comite Dominicu Teleki publicã in cartea sa titulata A Hóra támadás története (Istori'a rescólei lui Horia) estrasulu unui numeru mare de acte si documente, din care se se póta scóte materialu istoricu pentru scrierea genuina a revolutiunei romanesci din a. 1784; domni'a sa reflectã totuodata si la multimea cea mare a supliceloru si protesteloru romanesci inaintate la gubernu si la imperatulu. Istoriculu va fi constrinsu a le cerceta si pe acelea. In colectiunea desu citata cumparata pentru usulu scriitoriloru romani aflamu despre acea rescóla numai cáteva documente dintre acelea, pe care baronulu Sa-

mulu Bruckenthal cu ocaziunea retragerii sale din functiunea de gubernatoriu (1777—1787) le-a restituit la arhivulu guberniului si se afla sub Nr. 11,031 din 1787. Partea mai mare din acelea facu biletele de mana ale imperatului Iosifu II. trimise in diosu prin cancelariulu de curte comitele Eszterházy, éra p'ntre acelea vinu amestecate sí altele. Noi le re-producemu aici pe scurtu asia:

Nr. 1. Cancelariulu comite Eszterházy notifica sub dat'a din 28. Augustu 1784, cumucà consiliulu bellicu fu provocatu a poruncí comandai generale, cá in cointielegere cu guberniulu se se adopere a impedece conscriptiunile militari insuflátorie de in-grijare in comitatele Unedórei si Albei.

(Acésta se intielege asia, cá imperatulu era se mai infiintieze duóá regimente romanesci, éra romanii alergá cu miile⁹ la conscriptiune, numai cá se scape de atrocitatile iobagesci. Fórte caracteristicu.)

Nr. 2. Cancelariulu Eszterházy sub data din 12. Nov. 1784 face cunoscuta decisiunea imperatului, cá pentru sugrumarea rescólei din comitatulu Unedórei se se ia measurele cele mai energiósse, éra turburatorii prinsii se fia tractati dupa dreptulu statariu (in orig. standrechtmässig, adeca condamnare la mórte).

Nr. 3. Acelasi cancelariu trimite in 29. Nov. 1784 comisariulu imperatescu comitelui Iankovits instructiunile, dupa care avea se proceda in contra resculatiloru, aratandu'i totuodata nóu'a decisiune a imperatului, cá adeca tocma din contra, spre a restabilí pacea sí linistea, se se publice amnestia generale, dela care se nu fia scosu nimeni. Intr'aceea inca cu dat'a din 15. Nov. imperatulu pusese pretiu trei sute galbini pe capulu lui Horia.

Nr. 4. Cancelariulu scrie din 29. Nov. 1784, cá trupele asediate in Transilvani'a nu se potu inmultii inca cu dóua regimente, precumu se ceruse.

Nr. 5. (? lipsesce).

Nr. 6. Cancelariulu scrie din 6. Dec. 1784, cá imperatulu a incuviintiatu tóte measurele luate in contra resculatiloru, cá inse voiesce a i se face cunoscutu, déca fiiulu lui Horia s'a infatiosiatu elu in-susi, séu cá l'au prinsu locuitorii din Lupsi'a. In 13. Decembre 1784 imperatulu da porunca nobilimei, cá chiaru in interesulu propriu se tracteze mai omenesce cu locuitorii tierani.

Nr. 7. Vice-cancelariulu comitele Pálffy arata din 7. Fauru 1785, cá unii magnati si nobili, carii se armasera in contra romaniloru resculati, isi luara siesi ranguri de oficiari, ceea ce li s'a interdísu. Sub aceeaasi data imperatulu demanda lui Iankovits, cá se faca totu ce va sci, pentrucá romanii retrasi prin codrii se se reintórca pe la casele loru.

Cumu au cadiatu in prinsóre Hori'a sí Closca'a?

Unii cronicari sí scriitorasi transilvani au respan-ditu cele mai fabulóse sciri maí alesu despre incaptivarea lui Horia, éra secuii se lauda cá cei carii au pusu man'a pe elu au fostu secui din unu regi-

mentu de granitia. Paulu Kray vicecolonelu la regimentulu II. secuiescu de pedestrime scrie de dato Abrudu 31. Dec. 1784 acestea:

„In conformitate cu inalt'a porunca sunt gat'a de a me schimbá si a manecá.“

„Am bucuria nemarginita, de a poté impartasí placut'a scire, cumucà prin despartimentulu meu detachatu in 25 ale acesteia si mai virtosu prin duoi spioni din Albacu*) anume Mateiu Nutiulu sí St. Trifu impreuna cu socii loru, trimisi cu pasportu dela mine sí cu instructiunile mele, capitaniú Horia si Closca fusera impresurati in paduri sí in 27 ale acesteia fusera prinsii mai antaiu la Scorasietu de catra susu memoratiú locuitori prin insielatiune sí in fine prin confaptuirea detachmentulu meu („erstlich von oberwáhnten Inwohnern durch List und endlich Zuthat meines Commando gefangen worden seien“) etc. etc.

In aceeaasi dí din 31. Dec. incaptivatii fusera adusi la Abrudu, de unde apoi Kray ii trimise la Alb'a-Iuli'a „cá presentu de anulu nou,“ precumu díce elu.

In Postscriptu Kray recomanda pe padurariulu Antoniu Melczer, carele 'lu ajutá, cá se'si castige spioni dintre romani sí se le dea instructiuni bune.

Unu biletu imperatescu inse corege raportulu vicecolonelulu Kray, cá-ce acela contine aceste:

„Iubite comite Pálffy! Din raporturile consunatórie alaturate aici, trimise mie din Transilvani'a prin consiliulu bellicu de curte este invederatu, cá Horia si Closca au fostu prinsii in adeveru de catra siepte tierani. Acestora voiescu eu se le facu, afara de cei siese sute de galbini assemnati loru de catra cancelaria din veniturile camerale, inca unu beneficiu speciale dechiarandu, cá acesti siepte tierani au se remana tierani liberi. Cu acestu scopu ei sunt rescumparati dela erariu de tóte prestatiunile loru iobagesci; de aceea cancelari'a se ia measurele necesarie in acestu respectu sí despre urmare se'mi faca relatiune la tempulu seu.“

„Intru asemenea am decisu, cá padurariulu Melczer, memoratu in relatiunea vicecolonelulu Kray se'i daruescu una suta galbini, care i s'au sí assemnatu de catra cancelaria.“

„Luandu cunoscintia despre relatiunea consiliulu bellicu de curte, pe care inca l'am insciintiatu despre assemnatele premia, o vei remite aceluia.“

„Vien'a in 14. Ianuariu 1785.“ Iosifu.

Relatiunea comisariulu imperatescu a comitelui Antoniu Iankovits facuta catra imperatulu de dato Alb'a-Carolina in 3 Martiu 1785, adeca indata dupa uciderea prin róta a lui Horia si Closca trebue se fia prea interesanta, ceea ce se cunósce si numai din ecsordiulu ce se vede in collectiunea nóstra. Dupa acea relatiune Horia si Closca au moritu pe

*) Comuna munténa in comitat. Albei inferióre, unguresce Nagy-Aranyas.

róta in 28. Fauru 1785 in presentí'a mai multoru mii de ómeni. Crisianu apucase a'si luá viéti'a, cà-ce scotiendu cureo'a dela opinca, sí leganduse cu ea de gútu, se sugrumà, éra pentrucá sugrumarea se mérga mai iute, scotiendu una pétra din muru si leganduo in curea, atata o sucí, pana ce se innecà, lasanduse cu capulu totu pe acea pétra, pentrucá cureo'a se nu se largésca. Hori'a sí Cloc'sa perseverara in negatiunile loru, éra Crisianu se acusà elu insusi cu mai multe. — Dela ecsecutiune incóce poporulu s'a supusu si asculta de auctoritati.

Celoru carii ratacescu prin codri, le-am facutu de scire, cá se se reintórca fara neci una frica pe la casele loru. Speru cà se voru reintórce sí acestia.

Am publicatu totuodata de tempurú prin auctoritate militare sí prin ale comitateloru, cá tieranii se nu mai fia aruncati in prinsóre, pentrucá prin acéste cei de acasa se coprinde de frica, éra cei absenti se temu a se reintórce. —

In càtu pentru presupusulu amestecu alu strai- niloru, carii se fia sumutiatu pe romani la acea in- surectiune, Iankovits spune imperatului, cà din cele mai ecsacte investigatiuni tienute cu cei inculpati nu a esitu nimicu asemenea. Inse éca cuventele lui Jan- kovits: „Utut cum omni solertia, attentione et cir- cumspectione ex omnibus captivis, sed et ipsis cori- phaeis sollicite indagatum fuerit: utrum aliquis ex extraneis, aut fors etiam ex patriae filiis ad excitand- um et propagandum hunc tumultum concurrerit? Nullus tamen vel extraneus vel domesticus influxum habuisse compertus est.“ (Va urma.)

Tocma pre candu eramu se damu acestea do- cumente la tipariu, ne vení cu privire la Hori'a sí Cloc'sa una scire din Pest'a dela unu magnatu trans. cunoscutu alu redactoriului acestei foi din primele teneretie sí bine cunoscutoriu de limb'a romanésca. Dupa acea scire positiva in Pest'a se afla portretele originali ale lui Hori'a si Cloc'sa luate in marime naturala cu colori de oleiu in dílele dintai, in care au fostu ei prinsu. Portretarea s'a facutu pe spesele vice-colonelului br. Kray, dela care apoi acelea duóe tablouri au trecutu la chironomii sei din un'a generatiune in alt'a.

Astadi acelea duóe tablouri sunt de ven- diare, ér pretiulu le este ficsatu cu v. a. fl. 500 (cinci sute fiorini = camu 100 galbini).

Neromanii au aflu cu cale a portreta indata atunci pe capii desperatei revolutiuni romanesci, pen- trucá ei au cunoscutu la momentu, cà acelu nefec- ricitu li s'a sí deschisu una pagina mare in istoria, pagina luminósa séu umbrósa, totu atàta, destulu cà pagina istorica de mare insemnatate. Óre se voru afla astadi dupa 85 de ani dintre romani, carii se voiésca a lua in proprietatea loru acelea 2 tablouri?

Ne rogamu de respunsu sí inea déca se póte, in terminu de 1 luna. Red.

Bibliograficu.

In tipografiile din capital'a Romaniei se publica sí unele carti, cá si unele diaria, in alte limbi. Noi astadata incunoscontiamu numai esírea cartei titulata:

Geschichte der evangelischen Kirchengemeinde

Augsburger Confession in Bukarest, nebst einer ein- leitenden Uebersicht über frühere Einwanderungen und Niederlassungen fremder Volks- und Glaubens- genossen in den Donaufürstenthümern, von Willibald St. Teutschländer, Pfarrer in Bukarest. 1869. Gedruckt bei Joh. Weiss, Strasse Batischea Nr. 46. Form. 8°.

Acestu opu are in frunte desemnulu bisericei evangelice augustane din Bucuresci; tecstulu istoricu coprinde 141 pagine, éra pe alte 76 pagine se afla XXXIII documente si tocma in urma mai vinu com- puturile bisericesci, cumu sí statutele acelei eclesie, adoptate in an. 1844.

Introductiunea istorica facuta de auctoriu va in- teresa sí pe istoriografii romaniloru, carii de una parte voru afla cu placere, cà parochulu Teutschlän- der recunósce in termini respicati, cumucá moldavo- romanii au fostu totudeauna prea toleranti pe tere- nulu religiosu, éra de alt'a voru sci se supuna nu- mai la una critica blanda erorile istorice, pe care le comite auctoriulu in prim'a parte a opului seu, escu- sandu'lu cu impregiurarea, cà densulu se afla numai camu de duoi ani in Romani'a, prin urmare cà inca nu i s'a datu ocaziune de a studié istori'a acestoru tieri dupa descoperirile mai nóue istorice.

In Archivu Nr. XXIX. citimu aceste:

„D. prof. I. Moldovanu a edatu de curendu una colectiune de Acte sinodali vechia si noua, mai multu relative la alegirile de episcopi pentru a. die- cesa unita din Transilvani'a. Éa costa 1 fr. 10 cr. brosiurata, si se afla de vendiare la auctoriulu, ca- ruia din partene-i oramu mai multa trecere, decatu au avutu actele si fragmentele nóstre, cá se nu fia constrinsu a le lapedá cá noi cu 70% rabatu.“

Noi din partene arataseramu chiaru in acésta fóia la alta ocaziune cateva cause, pentru care la noi cá si la celelalte popóra conlocuitórie cu romanii tocma opurile mai serióse si scrise mai bine se cauta si se citescu mai puçinu, séu necidecumu. Ce vomu díce inse déca vomu afla, cà in tierile locuite de romani sunt unele clase de ómeni, care lectur'a o tienu cu- ratu de una perdere de tempu ce ar merita infrun- tatiune. Mai multu: cunóschemu omeni carii tienu, cà de ecs. pentru clasa comerciantiloru este óresi- cumu unu semnu reu si chiaru rusíne a se ocupa cu secaturi, adeca: cu lectura de carti si diaria. Unu comerciantu cumu trebue se fia comerciantulu, dícu ei, nu are lipsa de alta carte afara de unu calindariu. Inca si mai multu: Sunt ómeni carii sustienu fórtu

seriosu, cã pentru statulu preotiescu ar fi lucru periculosu a citi altuceva afara de cartile rituali, si ne aducemu prea bine amente, decandu in unele seminaria clericii era pedepsiti cu carentia, dca rectorii aflã, cã unii din ei citescu alte carti afara de lectiunile loru, ba scimu unu institutu, in care era oprita invetiarea limbei germane. Intre anii 1825—1835 in Transilvani'a si anume in resiedenti'a guberniului la Clusiu tenerii carii invetiã limb'a francsca era frte reu veduti.

Inca ceva. Vaieratur'a de saracia este stereotipa in gur'a celor mai multi ardeleni; ei o au dela mosi de stramosi, decandu venea turcii si tatarii, haiducii si valonii, de le luã totu, avere, viétia, femeia si fiica. Noi inse cunóscemu destui ómeni cu avere dela 5000 pana la 20 si 30 mii galbini, carii in viéti'a loru nu cumpara neci una carte si neci unu diariu in neci una limba, si nu citescu neci dela altii, ra unii citescu, inse numai carti su diaria cersite.

„Asia e lumea frate, nu e vin'a nóstra,“ ar dce dn. Roseti, dca ar fi mai teneru.

„Actele si fragmentele“ domnului canonicu Cipariu si Actele sinodali publicate de dn. profesoriu I. Moldovanu aru trebui se le aiba fiacare preotu din provinci'a Alb'a-Iuliana; asia, ar trebui, inse lipsesce dra tempulu de cititu? —

Dela redactiune.

Cu acestu Nr. se inchiaie cursulu anului alu duoilea din acésta fóia periqdica, care ese sub auspiciile asociatiunei nóstre săi ale comitetului su. Sumariulu su scar'a ce se adaoge la acestu Nr. arata ceea ce a potutu presta redactiunea in proportiune cu midiulcele date de publiculu lectoriu pe anulu care espira.

Cã ce dispositiuni va lua on. comitetu cu respectu la editiunea foiei pe an. 1870, se va vedea precumu speramu, din Nr. 1 alu anului viitoriu. Redactiunea din partea sa isi ia voia a preinsciintia pe on. lectori, ca indata in Nrii dintai ai anului viitoriu se voru publica intre altele acestea elaborate:

Care nutrementu este pentru omu mai priintiosu, celu de carne, su celu vegetabile? De dr. P. Vasiciu.

Fragmente istorice despre romanii din Transilvani'a, disertatiune citita in siedinti'a privata din 31. Aug. a societatei academice.

Documente istorice despre alungarea romaniloru transilvani de pre mosiile loru in secul. alu 18-lea.

Documente istorice despre ecsilarea germaniloru austriaci in Transilvani'a.

Documente istorice despre iesuti in Transilvani'a.

Memorandu istoricu despre asia numitii Montibus revindicatis.

Respunsu datu lui Eder in an. 1792 la critic'a

lui scrisa in contra petitiunei romaniloru (Supplex libellus).

Escerpte din Historia rerum transilvanicarum, scrisa pe anii 1663—1673 de Ioanu Bethlen fostu odenira cancelariu alu tierci.

Preste acestea astpta publicarea mai multe sute de documente vechi incependu dela a. 1096 pana in sec. 18-lea, fara a caroru cunscere săi intrebuintiare noi neciodata nu vomu avea istoria adeverata.

Intru asemenea se afla acumulata una suma frumósa de documente adunate din anii cei fatali 1848 et 1849 si chiaru pana in a. 1865.

Mai in scurtu, ne aflamu si noi in posesiunea atatoru documente, su necidecumu cunoscute pana acuma, su devenite frte rari tocma si pentru istoricii de profesiune, in catu necumu in treidieci săi siese pana in patrudieci cle de tipariu, cate ne stau spre dispositiune pe unu anu, ci neci in patru sute de cle nu s'aru potea publica tóte, apoi publicatiune de una intendere cumu ar fi acésta, cere midiulce materiali frte considerabili.

Săi cu tóte acestea neajunsuri istori'a patriei săi a natiunei nóstre trebue se fia supusa cu orice pretiu la una revisiune severa, ra acésta se póte face numai cu ajutoriulu documenteloru autentice a mana.

Mai deunadi, adeca in 2. Dec. a. c. „Presse“ vechia din Vien'a vorbindu despre unu episodiu istoricu „Liberarea Vienei in a. 1683“ scrisa din nou de Carolu Weiss, marturisi in fati'a lumii, cã istori'a imperiului austriacu asia precumu a fostu aceea scrisa pana aci, este adeverata „fable convenu,“ adeca plina de mintiuni de susu pana diosu săi cã aceea abia in dilele nóstre incede a se mai curati de mintiuni. Dara óre ce se dcemu noi despre istori'a nóstra speciala? Falsificata săi profanata este ea de mani sacrilige mai preste totu. Nu noi o amu falsificatu, neci profanatu, cã noue nu ne fusese ertatu neci a o scie, neci a o invetia; acumu inse catra finea acestui seculu Europ'a ni o va cere dela noi, ra nu dela altii, pe noi ne va intreba:

Cine sunteti voi? de unde ati venitu? unde ati fostu disparutu intru atata, incatu secolu intregi nu v'amu mai audtu de nume? Narati-ve istori'a vóstra, cã se ve audimu si noi.

G. Baritiu.

Publicarea baniloru incursi

la fondulu asociatiunei dela siedinti'a comit. asoc. din 2. Noembre a. c. pana la siedinti'a aceleia din 7. Dec.

Prin protop. Sibiiului I. V. Rusu s'au administratu la fondulu asoc. trans. si anume: a) dela parochulu din Gur'a-riului Ioane Stoitia tacs'a de m. ord. nou pre an. cur. 18⁶⁹/₇₀ 5 fr.; b) dela comun'a bisericésca gr. cat. din Vizoen'a prin staruinti'a par. resp. Ioanu Popu, s'a adunatu cã colecta 2 fr. 10 cr. v. a. Sum'a 7 fr. 10 cr. Sibiiu, 7. Decembre 1869.

Dela secretariatulu asoc. tr.